

PAWEŁ PRÓCHNIAK

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie
<https://orcid.org/0000-0002-2003-7236>

Nie-jestem (uwagi o nieprzygotowaniu)

I-Am Not (Remarks on Unpreparedness)

Abstract

This sketch problematizes the question of unpreparedness in its connection with problems of subjective presence – in particular weak, giving way to other beings, and open to the unknown. The author also expands the question of the cognitive value of being unprepared.

Keywords: unpreparedness; anthropology; being

Abstrakt

Szkic problematyzuje kwestię nieprzygotowania w jego powiązaniu z zagadnieniami podmiotowej obecności - zwłaszcza słabej, ustępującej pola innym bytom, otwartej na nieznanne. Rozwiązują też kwestię poznawczej wartości bycia nieprzygotowanym.

Słowa kluczowe: nieprzygotowanie; antropologia; bycie

O autorze

Paweł Próchniak – literaturoznawca, antropolog literatury, krytyk literacki. Badacz poezji oraz zagadnień pamięci kulturowej i wyobraźni symbolicznej. Laureat Nagrody im. Kazimierza Wyki. Członek prezydium Polskiego PEN Clubu i przewodniczący Komitetu Nauk o Literaturze PAN, zasiada w Radzie Fundacji im. Zbigniewa Herberta. Redaktor kwartalnika „Konteksty. Polska Sztuka Ludowa”. Redaktor serii wydawniczych „Rozprawy Literackie” (IBL PAN) i „Granice wyobraźni” (Pasaże). Przewodniczący Rady Dyscypliny Literaturoznawstwo Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Członek zarządu Sekcji Autorów Dzieł Naukowych Stowarzyszenia Autorów ZAiKS. Juror Nagrody Literackiej Nike oraz Nagrody Poetyckiej Silesius. Wieloletni współpracownik Ośrodka „Brama Grodzka – Teatr NN”, gdzie między innymi kieruje Pracownią Antropologii Słowa. Pomysłodawca i współorganizator licznych konferencji i seminariów naukowych, a także Miasta Poezji w Lublinie i Warszawy Wierszy oraz kierunku studiów: teksty kultury i animacja sieci (KUL). Współorganizator SchulzFestu i Drugiej Jesieni w Drohobyczu. Pomysłodawca i inicjator międzynarodowej akcji społecznej „Podaruj wiersz”. Pomysłodawca i redaktor naczelny witryny stronypoezji.pl. Autor dziesięciu książek poświęconych literaturze i jej kontekstom. Ostatnio opublikował *W prześwicie. Szkice z Bramy*. Więcej informacji: teatrnn.pl/prochniak.

Nie-jestem (uwagi o nieprzygotowaniu)

1.

Formuła „jestem przygotowany” mówi o przysposobieniu się do czegoś zawczasu. Brzmi w niej echo takich wyrażen jak: „gotować się na coś”, „oswoić się z myślą o czymś”, „być gotowym”. Bycie przygotowanym to efekt starań i zachodów, które sprawiają, że jesteśmy w pewnym przynajmniej stopniu gotowi na to, co ma nastąpić, w czym mamy wziąć udział i do czego chcemy się przygotować, podejmując konkretne działania.

2.

Bycie nieprzygotowanym to – w najprostszym sensie – efekt zaniechania tych przygotowawczych działań lub konsekwencja złego przygotowania się na coś, co nas przerasta i wobec czego ostatecznie stajemy bezradni. Ale doznanie lub uświadomienie sobie własnego nieprzygotowania przypomina również, że nie na wszystko można się przygotować, że stajemy niekiedy wobec zdarzeń radykalnie nas zaskakujących, że przytrafiają się nam doświadczenia, których charakter (lub skala) wykracza poza horyzont naszych przewidywań.

3.

Kuba Szpilka stawia tezę, że antropologia jest „próbą sprostania nieprzygotowaniu”. I powiada też, że nieprzygotowanie to nawiedzające nas „zewnątrze naszego jest”¹. Dlatego uprawianie antropologii pozostaje – znów cytuję – „ćwiczeniem bycia we wnętrzu zewnątrz”. Ta tajemnicza fraza kryje w sobie – między innymi – dwa postulaty: epistemologiczny i egzystencjalny. Podpowiada, by trwać w nieprzygotowaniu i tym samym być w „nie jestem”. Dlaczego?

4.

Nieprzygotowanie stwarza szansę wychylenia się poza horyzont, przełamania poznawczego fatum, które sprawia, że zwykle potrafimy zobaczyć tylko to, na co jesteśmy przygotowani. Warto więc być nieprzygotowanym. To znaczy: otwartym na nieznanne, zdolnym do uchwycenia tego, co nowe, co nie mieści się w ramach organizujących na co dzień nasze istnienie w świecie.

5.

Doświadczyć, że jest się nieprzygotowanym, to stanąć w obliczu czegoś nieobjętego. Jest w tym doznanie mocy „wyzuwającej z oczywistości”. I jest również otwarta perspektywa „zagubionego bycia” – odsuniętego w cień, na swój sposób unieobeczonego przez mocne „jest”. W nieprzygotowaniu bowiem „nie-jestem”. Dywiz postawiony w tym wyrażeniu między „nie” i „jest” odsłania rewersową perspektywę naszego istnienia. I to właśnie w prześwicie tej perspektywy widać, że wewnątrz naszego zewnątrz trwa realność prześlępiona, której doświadczyć możemy jedynie w byciu nieprzygotowanym, wyzutym z pewności, wywichniętym ze stawu.

6.

W nieprzygotowaniu jest ignorancja, lekceważenie, niedopełnienie powinności. Ale jest w nim też prawda naszego trwania w świecie – prawda egzystencji nieobwarowanej, otwartej na nieznanne. Czy zatem powinniśmy być gotowi na nieprzygotowanie? Przygotowani na bycie nieprzygotowanym? I czy ten paradoks to jeszcze jedna odsłona poznawczej pułapki, w której tkwimy? Czy może rodzaj koanu: ukrytej ścieżki prowadzącej w stronę wnętrza naszego zewnątrz? Nie wiem.

Przypisy

¹ Tu i poniżej przytaczam, zaznaczając to cudzysłowem, wymyki ze szkicu, w którym Kuba Szpilka anonduje i w intrygujący sposób problematyzuje temat XIII Zakopiańskich Spotkań Antropologicznych, zatytułowanych: „Nie jestem przygotowany”.